

DERINIMO PAŽYMA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 25 IR 249¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (toliau – BK projektas)

Institucija	Pastabos	Įvertinimas
Generalinės prokuratūros 2023-07-20 raštas Nr. 17.2.-2205	<p>1. Suprantamas Projekto rengėjų siekis perkelti iš 2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/541 dėl kovos su terorizmu, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/475/TVR ir iš dalies keičiančios Tarybos sprendimą 2005/671/TVR (toliau – Direktyva), teroristinės grupės sąvoką į Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą (toliau – BK), tačiau abejonių kelia BK 25 straipsnio 3 dalyje pateikiamoje sąvokoje esantis žodžių junginys darniai veikianti. Baudžiamojo proceso metu kiekvienas nusikalstamos veikos sudėties požymis turi būti įrodinėjamas, todėl gali kilti problemų siekiant įrodyti, kad susikūrusi grupė, turinti tikslą daryti teroristinius nusikaltimus, veikia būtent darniai. Atsižvelgiant į tai, siūlytina atsisakyti šio žodžio teroristinės grupės sąvokoje, juo labiau kad angliško Direktyvos teksto žodžių junginys acting in concert nebūtinai turi būti verčiamas kaip darniai veikianti. Pavyzdžiui, Cambridge Dictionary (https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/in-concert) vieną iš in concert reikšmių apibūdina kaip together, t. y. kartu. Manytina, kad žodžių junginio darniai veikianti atsisakymas neiškreiptų Direktyvoje esančios sąvokos prasmės ir leistų išvengti galimų dviprasmybių ir problemų kvalifikuojant ir įrodinėjant tokio pobūdžio nusikalstamas veikas.</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies. Pažymėtina, kad BK projekte įtvirtintas naujos bendrininkavimo formos požymis – „darniai veikianti [grupė]“ yra vienas iš Direktyvos 2017/541 2 str. 3 d. nurodomų <i>privalomų</i> teroristinės grupės sampratos požymių, kuriuo nustatomas minimalus standartas/kriterijus teroristinės grupės, kaip bendrininkavimo formos, organizuotumo lygiui. Kitaip tariant, požymiu „darniai veikiant [grupė]“ Direktyva 2017/541 nustato minimalius reikalavimus teroristinės grupės organizuotumui bei struktūrai apibrėžti, kuriuos ši bendrininkavimo forma turi atitikti siekiant tokias grupes apskritai laikyti bei pripažinti teroristinėmis. Kartu akcentuotina, kad Europos Komisija (toliau – EK) tiek Lietuvai pareikštoje pagrįstoje nuomonėje, tiek neformalių konsultacijų su EK metu, aiškiai reikalauja, kad BK įtvirtintas teroristinės grupės apibrėžimas apimtų <i>visus</i> Direktyvoje 2017/541 nurodytus privalomus teroristinės grupės sampratos požymius, todėl vieno iš jų atsisakymas (šiuo atveju požymio „darniai veikianti“) suponuotų tiek Direktyvos 2017/541 2 str. 3 d. nuostatų, tiek EK pagrįstoje nuomonėje nurodytų reikalavimų pažeidimą. Kartu, vienintelio iš teroristinės grupės organizuotumo lygiui nustatyti skirto požymio atsisakymas BK projekte nurodytame teroristinės grupės apibrėžime suponuotų nepagrįstą ir neproporcingą teroristinės grupės sampratos išplėtimą, ko pasekoje itin menkai organizuotos (iš esmės bendrininkų grupės organizuotumą atitinkančios) arba apskritai neorganizuotos grupės būtų pripažįstamos teroristinėmis grupėmis. Atitinkamai, proporcingumo ir adekvatumo aspektu tokiais atvejais būtų kvestionuotinas ir itin griežtas nubaudimas (pagal BK 249¹ str.) už dalyvavimą tokių Direktyvos 2017/541 nurodytų organizuotumo sąlygų neatitinkančių grupių veikloje. Kita vertus, siekiant kiek įmanoma labiau priderinti Direktyvos 2017/541 2 str. 3 d. nuostatas prie baudžiamojo įstatymo formuluočių teroristinės grupės požymis - „darniai veikianti [grupė]“ BK projekte pakeistas į „suderintai veikianti [grupė]“.</p>
	<p>2. Nors, šalinat teisinio reguliavimo spragą, Projektu siūloma BK 25 straipsnį papildyti teroristinės grupės apibrėžimu, tačiau BK 249¹ straipsnyje įvedama nauja</p>	<p>Neatsižvelgta. Pirma, pažymėtina, kad BK projektu nesiekama baudžiamajame įstatyme sukurti naujo teroristinių grupių reglamentavimo modelio, kadangi <i>jau galiojančiame</i></p>

sąvoka *organizuota teroristinė grupė*, kurios apibrėžimas BK 25 straipsnyje nepateikiamas. BK 25 straipsnio 5 dalyje paliekama ta pati dviprasmybė, sukėlusį abejonių Europos Komisijai, kuri pažymėjo, kad nusikalstamam susivienijimui prilyginama antikonstitucinė grupė ar organizacija bei organizuota teroristinė grupė. Manytina, jog išlieka ta pati rizika, kad Europos Komisijai gali kelti abejonių šios nuostatos atitiktis Direktyvai. Svarstytina, ar BK 25 straipsnio 5 dalyje reikalingas organizuotos teroristinės grupės prilyginimas nusikalstamam susivienijimui, nes už dalyvavimą organizuotos teroristinės grupės veikloje numatomos griežtesnės bausmės nei už dalyvavimą nusikalstamo susivienijimo veikloje. Kadangi pagal Direktyvą teroristinė grupė yra organizuota daugiau kaip dviejų asmenų grupė, svarstytina, ar, įvedant dar ir organizuotos teroristinės grupės sąvoką, nesukuriamas pernelyg painus teisinis reguliavimas. Siūlytina svarstyti tokią BK 249¹ straipsnio redakciją:

„249¹ straipsnis. Teroristinės arba organizuotos teroristinės grupės kūrimas ir veikla

1. Tas, kas dalyvavo teroristinės grupės veikloje, baudžiamas laisvės atėmimu iki ~~aštuonerių~~ penkiolikos metų.

2. Tas, kas kūrė teroristinę grupę arba jai vadovavo, baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.

~~3. Tas, kas dalyvavo organizuotos teroristinės grupės veikloje,~~

~~baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.~~

43. Tas, kas dalyvavo šaunamaisiais ginklais, sprogmenimis, sprogstamosiomis, radioaktyviosiomis, biologinėmis ar cheminėmis kenksmingomis medžiagomis, preparatais ar mikroorganizmais ginkluotos ~~organizuotos~~ teroristinės grupės veikloje,

baudžiamas laisvės atėmimu nuo dešimties iki

baudžiamajame įstatyme įtvirtintos *būtent su dviejų pakopų* teroristinių grupių kriminalizavimu susijusios nuostatos: a) mažesnio organizuotumo, t. y. organizuotos grupės požymius atitinkančios teroristinės grupės (BK 25 str. 3 d. ir BK 249¹ str. 1 d. kombinacija); ir b) didžiausio galimo organizuotumo ir pavojingumo teroristinės grupės, t. y. nusikalstamo susivienijimo požymius atitinkančios teroristinės grupės (BK 25 str. 4 d. ir BK 249¹ str. 2 – 4 d. kombinacija). Pabrėžtina, kad didžiausio galimo organizuotumo ir pavojingumo teroristinės grupės, t. y. nusikalstamo susivienijimo požymius atitinkančios teroristinės grupės (BK 25 str. 4 d. ir BK 249¹ str. 2 – 4 d. kombinacija) *nėra ir nebus siejamos* su Direktyvos 2017/541 2 str. 3 d. įgyvendinimu. Pažymėtina ir tai, kad EK tiek pagrįstoje nuomonėje, tiek neformalių konsultacijų metu tokiam Lietuvoje įtvirtintam teroristinių grupių dviejų pakopų reglamentavimo modeliui kritikos neišreiškė ir *jam pritarė*, pažymint, kad Direktyva 2017/541 neužkertamas kelias Lietuvai nustatyti atskiro režimo didžiausio pavojingumo ir organizuotumo teroristinėms grupėms (kurios Direktyvos 2017/541 nuostatų įgyvendinimo kontekste apskritai nėra vertinamos), jeigu teroristinėms grupėms taikomas bazinis režimas (t. y. mažesnio organizuotumo teroristinių grupių režimas) atitinka Direktyvos 2017/541 2 str. 3 d. nustatytus minimalius reikalavimus. Kartu EK atkreipė dėmesį į tai, kad mažesnio organizuotumo teroristinių grupių modelis (bazinis režimas) (BK 25 str. 3 d. ir BK 249¹ str. 1 d. kombinacija) neatitinka Direktyvos 2017/541 2 str. 3 d. nustatytų reikalavimų, kadangi BK 25 str. 3 d. įtvirtintos organizuotos grupės požymiai neatitinka Direktyvoje 2017/541 nurodytos teroristinės grupės požymių. Būtent ši spraga ir koreguojama BK projektu, įvedant naują (mažesnio organizuotumo) teroristinės grupės bendrininkavimo formą (BK projekto 25 str. 3 d.), atitinkančias Direktyvos 2017/541 2 str. 3 d. nuostatas. Atitinkamai, keisti galiojančio dviejų pakopų teroristinių grupių reglamentavimo modelio BK projektu *nesiekiama ir jo esmė baudžiamajame įstatyme išlaikoma tokia pati*. Atsižvelgiant į tai, pastabos teiginiai, kad BK projektu kuriamas naujas bei painus teroristinių grupių reglamentavimo modelis, galimai sukelsiantis EK nuogastavimų dėl jo atitikties Direktyvos 2017/541 nuostatoms neatitinka tikrovės ir nėra pagrįsti.

Antra, pastaboje pateiktas siūlymas iš galiojančio baudžiamojo įstatymo eliminuoti didžiausio galimo organizuotumo ir pavojingumo teroristines grupes, t. y. nusikalstamo susivienijimo požymius atitinkančias teroristines grupes (BK projekte įvardinamas kaip organizuotas teroristines grupes) ir BK 249¹ str.

dvidešimties metų arba laisvės atėmimu iki gyvos galvos.

5 4. Tas, kas kūrė šio straipsnio 3 ~~ar 4~~ dalyje numatytą ~~organizuotą~~ teroristinę grupę arba jai vadovavo, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvylikos iki dvidešimties metų arba laisvės atėmimu iki gyvos galvos.

6-5. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“

Pritarus aukščiau pateiktam siūlymui dėl BK 249¹ straipsnio pakeitimo, manytina, būtų išvengta dirbtinio ir sudėtingo teroristinės grupės, kuri pagal Direktyvą ir taip yra organizuota, atibojimo nuo organizuotos teroristinės grupės, o laisvės atėmimo iki penkiolikos metų sankcija leistų teismui tinkamai individualizuoti bausmę už dalyvavimą teroristinės grupės veikloje, priklausomai nuo to, kokio pavojingumo laipsnio kiekviena konkreti teroristinė grupė būtų. Įstatymų leidėjui pakaktų išskirti kaip ženkliai pavojingesnį tik dalyvavimą šaunamaisiais ginklais, sprogmenimis, sprogstamosiomis, radioaktyviosiomis, biologinėmis ar cheminėmis kenksmingomis medžiagomis, preparatais ar mikroorganizmais ginkluotos teroristinės grupės veikloje, ir toks dalyvavimas būtų baudžiamas laisvės atėmimu nuo dešimties iki dvidešimties metų arba laisvės atėmimu iki gyvos galvos. <...>

numatytas itin griežtas laisvės atėmimo bausmės (įskaitant ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę) skirti už vadovavimą bei dalyvavimą žemesnio organizuotumo lygio teroristinėse grupėse (kurių organizuotumo lygis, vadovaujantis BK projekto 25 str. 3 d. nuostatomis, yra net mažesnis negu organizuotos grupės) *kvestionuotinas proporcingumo ir racionalumo aspektais*. Pažymėtina, kad tokio griežto baudžiamumo *nereikalaujama* nei EK iškeltoje pagrįstoje nuomonėje, nei Direktyvos 2017/541 15 straipsnyje. Priešingai, manytina, kad baudžiamajame įstatyme įtvirtinta (ir BK projektu siūloma išlaikyti) teroristinių grupių veiklos kriminalizavimo sistema, vadovaujantis kuria, mažesnio organizuotumo ir pavojingumo teroristinės grupės yra baudžiamos švelniau (BK 249¹ str. 1 d.; BK projekto 249¹ str. 1-2 d.), o didžiausio pavojingumo ir organizuotumo (nusikalstamo susivienijimo požymius atitinkančios) teroristinės grupės baudžiamos itin griežtai (BK 249¹ str. 2-4 d.; BK projekto 249¹ str. 3-5 d.), yra nuosekli, logiška ir proporcinga bei kartu atitinkanti Direktyvos 2017/541 15 str. reikalavimus.